

Ördögh Tibor

· Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar,
· Európai Tanulmányok Tanszék, Budapest
· Ordogh.Tibor@uni-nke.hu

GYŐZTESEK ÉS NYERTESEK

A 2016. évi szerbiai választások elemzése

Victors and winners

Analysis of the 2016 elections in Serbia

Pobednici i dobitnici

Analiza izbora 2016. u Srbiji

Szerbiában a politikai elit gyakran él az előrehozott választások kiírásának eszközével, mely az alkotmány által biztosított lehetősége. Tanulmányomban a szavazások háttérét kívánom ismertetni, kitérve az aktuálpolitikai megfontolásokra, továbbá arra, hogy ez mennyiben teszi instabillá a szerbiai politikai rendszert. Az elemzésben a 2016. évi rendkívüli választások kiírásának mögöttes okait vizsgálom, valamint a kampányidőszak történéseit a listaállítások menetére, továbbá a költségek feltárására összpontosítva. Az elemzés végén az új köztársasági hatalom összetételét és jövőbeli terveit mutatom be.

Kulcsszavak: választások, kampány, Szerb Haladó Párt, Aleksandar Vučić, szerb kormány

A többpártrendszer bevezetése óta a 2016. évi választás volt a tizenegyedik, melyből ez volt a nyolcadik előrehozott szavazás. A számok ismeretéből általános következtetéseket vonhatunk le, azonban a politikai rendszer gyakorlati működésére vonatkozó több tényre is rávilágíthatunk. Első látásra arra az általános megállapításra juthatunk, hogy az országban meglehetősen gyakoriak a választások (26 év alatt 11-et tartottak), átlagosan több mint kétfévente tartanak szavazást Szerbiában, ami mögött több okot tudunk felsorakoztatni. A demokraciaeelméletek egyik meghatározó csoportja szerint a gyakori választások oka, hogy a polgárok véleményére és felhatalmazására a politikusoknak nagyobb szükségük van, illetve így kívánják legitimálni tevékenységüket. Mindez azonban csak látszat, ugyanis látni fogjuk, hogy a gyakori választási kampányokban nem azon van a hangsúly, hogy a

polgárokat informálják, hanem a felhatalmazás elnyerésén. Amennyiben a szakpolitikai döntéseket kívánnák alátámasztani, akkor akár népszavazást is kiírhatnának a fontos kérdésekben, és a politikai rendszer elmozdulna a közvetett demokrácia felé. Szerbiában azonban ennek nyoma sincs, ugyanis a referendum kivételes formának számít. Csupán 2006-ban rendeztek országos népszavazást, amikor az ország új alkotmányának elfogadása volt a tét; valószínűleg a következőt pedig az ország európai uniós tagságáról fogják majd megtartani. Valójában a gyakori választásoknak nem az a célja, hogy a polgárok akarata valósuljon meg, ez csupán legitimációs érvként jelentkezik a kormánypárti és ellenzéki politikai pártok esetében.

A másik következtetés arra vonatkozik, hogy a gyakori választás instabil politikai környezetet okoz, melyben számos gyenge elem együttes hatása valósulhat meg. A kormány összetételétől nagyban függ annak gyakorlati működése és ereje. Az ország demokratikus időszakát tekintve – a 2000-es rendszerváltástól – megfigyelhetjük, hogy a kormányfők eltérő szerepfelfogással és aktivizmussal bírtak. Egyik legfontosabb jellemző, hogy koalíciós kormányok működtek, melyek eredetileg konszenzuskényszeret szülnék a részt vevő kormánypártok között. A szerb politikai életben a választásokon győztes pártok a 2000-es koalíciótól eltekintve minden alkalommal hivatalorientált kabinetet hoztak létre, ahol a kormányra kerülés érdeke dominált. Ennek következtében nagyfokú feszültségek jelentkeztek a hatalmi pártok között, ami gyengítette a kormány erejét. Viszont a gyenge kormányok és a gyakori előrehozott választások között nincs ok-okozati kapcsolat.

AZ ELŐREHOZOTT VÁLASZTÁSOK HÁTTERE

Érdeemes megvizsgálni, hogy a rendkívüli választások kiírása mögött milyen okok és szándékok húzódnak meg. Először tekintsük át, hogy az előrehozott választások kiírásának milyen jogi szabályozása van Szerbiában.

Az alkotmány 109. szakasza a Nemzetgyűlés feloszlásával kapcsolatban kimondja, hogy a „kormány megindokolt javaslatára a köztársasági elnök feloszlathatja a Nemzetgyűlést. A kormány nem javasolhatja a Nemzetgyűlés feloszlását, ha kezdeményezték a kormány iránti bizalmi szavazást, vagy ha felvetette saját bizalmi kérdését. A Nemzetgyűlést feloszlatták, ha a megalakulásától számított 90 napon belül nem választja meg a kormányt. A Nemzetgyűlés nem oszlatható fel hadi- vagy rendkívüli állapot idején” (SZERBIA ALKOTMÁNYA). Minden alkalommal maga a kormány kezdeményezte a parlament feloszlását. A köztársasági elnökről szóló törvény 21. szakasza szerint ilyenkor az államfőnek 72 óra áll rendelkezésére, hogy döntsön és tájékoztassa a nyilvánosságot. Amennyiben a feloszlítás mellett

dönt, akkor határozatában ezt közzéteszi, és kiírja az új választások időpontját (ZAKON O PREDSEDNIKU). Az államfő mérlegelési lehetőségéről egyik jogszabály sem tartalmaz részleteket, viszont a politikai gyakorlat szerint minden alkalommal elfogadta a köztársasági elnök a kormány javaslatát. Elméletben viszont lehetősége van arra, hogy elutasítsa a kérést, és akár egy miniszterelnök-jelöltet bízjon meg kormányalakítással. A közbeszédben ezzel kapcsolatban egy félreértés vagy – nevezzük egyszerűsítésnek – fogalmazódik meg. Többször is az hangzik el, hogy a kormányfő benyújtotta lemondását. Ez nem tükrözi a valóságot, ugyanis ha valóban lemondás történné, akkor a parlamentnek az új kormányfő megválasztására vonatkozó eljárást kellene megindítania. Ebben az esetben viszont már nem javasolható a parlament feloszlatása. Tehát a valóságban a parlament feloszlatásáról szóló határozattól az új kormány megalakulásáig ügyvezető kormányfő marad, és korlátozottan ellátja feladatait.

Amint azt korábban jeleztem, az előrehozott választások kiírásában mindig az aktuálpolitika játssza a főszerepet. Ez sem tipikusan szerbiai vonás, gondoljunk az Egyesült Királyság kormányára, mely 2010-ig bármikor kezdeményezhette a parlament feloszlátását, erre semmilyen jogszabályi előírás nem volt. A briteknél a konzervatív-liberáldemokrata kormány foglalta jogszabályba a parlamenti mandátum hosszát. Visszatérve Szerbiára, mindössze három parlamentnek és kormánynak sikerült kitöltenie a megbízási idejét: 1997-ben, 2007-ben és 2012-ben tartottak rendes választásokat. 1990-ben azért volt szükség a választások megtartására, mert bevezetésre került a többpártrendszer, melynek alapvetően meg kellett volna változtatnia a demokratikus működést, ehelyett azonban egy hegemon pártrendszer és egy autokratikus politikai rendszer jött létre. Az 1992-ben megtartott választások mögött is egy átalakulás áll, nevezetesen az, hogy a jugoszláv örökségért folytatott háború következtében létrejött a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság, melynek új alkotmánya előírta a választások szükségességét. Ebben az instabil háborús időben tartották meg az 1993. évi rendkívüli választásokat. A hegemonia végén, a 2000. októberi változások miatt kellett immáron demokratikus választásokat tartani, ahol a Szerbiai Demokratikus Ellenzék kétharmados többséget szerzett. A fragmentáltság már az első években világossá vált, így 2003-ban ismét előrehozott választások mellett döntött a politikai elit (LENARD J. COHEN). Koszovó függetlensége akkora válságot eredményezett a szerbiai belpolitikában, hogy Vojislav Koštunica 2008-ban a parlament feloszlátását kérte az államfőtől. A válságok miatti instabilitás ekkor megszűnt, ezután 2014-ben és 2016-ban is szinte ugyanazon hivatalos ok húzódott meg a kormány javaslatában: nagyobb felhatalmazás az ország európai integrációjának levezénylésére és a reformok

kivitelezéséhez. Összegezve azt láthatjuk, hogy az előrehozott választások kiírása mögött 2014-ig a politikai környezet változékonysága húzódott meg, amiben közrejátszott a koalíciós kormányok heterogenitása.

A 2016. ÉVI VÁLASZTÁSOK

Vajdaság Autonóm Tartományban a 2016. évi tartományi, valamint Szerbiában a helyi önkormányzati választások a rendes időszakba illeszkedtek, így kerültek ugyanazon a napon megrendezésre az országos és tartományi, valamint a helyi önkormányzati választások. Az időpontok azonossága érdekében, miután a köztársasági elnök április 24-ét határozta meg a rendkívüli országos választás napjának, tudvalévő volt, hogy Vajdaságban a tartományi képviselőház elnöke is „költségcsökkentés” miatt ezt a dátumot választja, csakúgy, mint a vele konzultáló Népképviselőház elnöke, aki a helyi önkormányzati választásokat írta ki (VMSZ.ORG). Ehhez két megjegyzés kívánczik. Az első arra vonatkozik, hogy mennyiben költséghatékony az ugyanazon napra való megszervezés. E mögött valóban húzódhat ilyen megfontolás, azonban ne feledjük, hogy nem volt válsághelyzet, mely indokolta volna a lépést, és a valódi költséghatékonyosság az lett volna, ha az ország költségében nem kellett volna elkülöníteni a választások lebonyolítására pénzeszközöket. Emlékezhetünk, a 2012-es választások idején Boris Tadić államfő lemondott tisztségéről, hogy szintén egyszerre szavazhassanak a parlamentről és a köztársasági elnök személyéről; ekkor is takarékosági okokat hallhattunk. Valójában arról volt szó, hogy a magasan perszonalizált szerbiai politikai kultúrában a kampány sikeresebb lehet, ha egyszerre tartják azokat. Ugyanez történt 2016-ban is, amikor az országos választás rányomta a bélyegét a tartományi és helyi önkormányzatok eredményére is. A másik megjegyzés arra vonatkozik, hogy csak azokban a helyi önkormányzatokban tartanak választást, ahol korábban nem volt rendkívüli választás. Ennek olyan következménye lehet, hogy a későbbiekben szétaprózódnak majd a helyi önkormányzati szavazások alkalmai, és „eltűnhet” az általános választás napja. A döntés valódi magyarázatával adósak maradtak a politikusok, viszont ne feledjük, hogy itt is politikai okok húzódnak meg. A továbbiakban a tartományi és helyi önkormányzati választásokkal terjedelmi okok miatt nem foglalkozom.

Köztársasági parlamenti választások

2016. január 17-én Aleksandar Vučić a Szerb Haladó Párt főbizottsági ülésén bejelentette, hogy előrehozott választások kiírását fogja kezdemé-

nyezni az államfőnél. Az indoklás szerint „teljes mandátumra van szükség a súlyos döntések meghozatalához, hogy az ország a gyökeres reformok végrehajtása után 2020-ban az EU kapujában álljon” (VAJMA.INFO: 2016.01.17.). Szakértők szerint azonban más állt a háttérben. Január 10-én, a vízilabda Európa-bajnokság megnyitóján az államfőt és a miniszterelnököt kifütyülték, ami mély nyomot hagyott a miniszterelnökben, és ekkor szinte érezhetővé vált, hogy kiírják a választásokat (NÉPSZAVA: 2016.01.13.). A másik ok, hogy elérkezettnek látták az időt a koalíciós partnernek számító Szerb Szocialista Párttól való szakításhoz. Bármelyik hivatalos vagy mögöttes okot is fogadjuk el, azt mindenképp látnunk kell, hogy a döntés egyetlen személy kezében volt, a kormányfőben. A parlament feloszlatásának hírére az amúgy is parázsló politikai közélet még jobban felpezsdült.

A kormány 2016. március 3-án küldte el levelét az államfőnek, melyben a parlament feloszlását javasolták. A köztársasági elnök 24 óra alatt meghozta döntését, és április 24-ére kiírta a köztársasági parlamenti választásokat. Március 4-étől elstartolt a kampány, mely először a listaállításhoz szükséges ajánlások összegyűjtését jelentette, majd a polgárok megszólítása került a középpontba. A szabályok értelmében a Köztársasági Választási Bizottság (RIK) készíti elő az ajánló aláírásokat összegző nyomtatványokat. Köztársasági szinten a nagyobb pártoknak és szövetségeknek gond nélkül sikerült egy nap alatt megszerezniük a minimálisan előírt tízezer ajánlást. A hagyomány szerint ekkor az első helyekért indul meg a verseny a pártok között, ugyanis elfogadási sorrendben kerülnek fel a listák a szavazólapra. Választási listát bejegyzett politikai pártok, koalíciót alkotó politikai tömörülések és polgárok csoportjai (tíz választópolgár csoportja) nyújthatnak be. A köztársasági listákon legfeljebb 250 jelölt szerepelhet (ahány fős a törvényhozás). A listákat legkésőbb 15 nappal a voksolások időpontja előtt kell leadni a RIK-nek (tehát 2016. április 8-áig), akik 13-a éjfélig kihirdetik azokat. Mellékelni kell tízezer hitelesített támogató aláírást is, függetlenül attól, hogy országos vagy kisebbségi párt indítja a listát. A kisebbségi jellemzőt azonban jelezni kell a mandátumelosztás miatt. Országos pártoknak és szövetségeknek is együttesen 5%-os parlamenti küszöböt kell elérniük, kisebbségének nem. Esetükben az egy képviselői mandátum megszerzéséhez szükséges szavazatszám a döntő – kb. 12 000–14 000 szavazat. A választásokról szóló törvény módosítása értelmében női kvóta került bevezetésre, mely szerint a listákon szereplő minden harmadik személynek a kevésbé reprezentált nemből kell kikerülnie.

Jelen választáson határidőre harminc listát adtak le a RIK-nek, melyből végül húszat hitelesített a szervezet (a listákat lásd az 1. számú mellékletben). A jóváhagyott listák közül hét kisebbségi szervezet listájának számí-

tott. A jelöltlisták vizsgálatakor a RIK több esetben is hamis aláírásokat talált (összesen 15000 hamis aláírást), amely a választások tisztaságát veszélyezteti (ORIGO.HU: 2016.04.14.). Legnagyobb visszhangot a Magyar Mozgalom–VMDK jelöltlista körüli botrány váltotta ki, melynek részletesebb bemutatása azért fontos, mert rávilágít a rendszer hiányosságaira. A Magyar Mozgalom–VMDK közös listaállításhoz más személyek is segítséget nyújtottak, és a belgrádi helyszínen gyűjtők nem jártak el szabályszerűen, ugyanis a belgrádi első számú Alapfokú Bíróság használaton kívüli pecsétjét alkalmazták, melyet 2015 januárjában kivontak a használatból. Kérdésként felmerül, hogy vajon a pecsétek szigorú szabályozásának ellenére miért nem semmisítették meg ezt a pecsétet, vagy hogyan kerülhetett illetéktelen kezekbe. Végül a közös listán 1611 hamis aláírást találtak, ami által nem volt meg a szükséges tízezer ajánlás. A listaállítás másik érdekessége, hogy a Republikánus Párt esetében a RIK elnöke elismerte, hogy elsőre nem vették észre a hamis aláírásokat, csupán a második átvizsgáláskor (amit a Magyar Mozgalom–VMDK lista átnézésekor rendeltek el). A Republikánus Párt listáját viszont nem nyilvánították semmisnek, habár a kellő számúnál kevesebb ajánlásuk lett, ugyanis a fellebbezési határidő miatt megkérdőjeleződött volna az egész választási folyamat (MAGYAR SZÓ: 2016.04.12.). Amint láthatjuk, a listaállítás szabályozásával problémák vannak, melyeket a későbbiekben meg kell változtatni, a bonyolult hitelesítési eljárást csakúgy, mint az ellenőrzési mechanizmusokat.

A szerbiai kampány március 4-étől április 21-éig tartott, amikor kezdetét vette a kampánycsend. A kampány során a pártok meglehetősen lassú ívű propagandát folytattak, melyben központi elemet a nagygyűlések és helyi rendezvények jelentették, a második legnagyobb területet a médiában való megjelenés tette ki. Az EBESZ szerbiai megfigyelői arra hívták fel a figyelmet, hogy „a sajtó elfogultan tájékoztatott, a kormánypártok előnnyel indultak, és összemosódott a kormány, valamint a párttevékenység a kampány során”, továbbá „a kormány képviselői visszaéltek pozíciójukkal, a sajtó a kormánypárt számára kedvezett, és nem volt teljesen átlátható a pártok és a kampány pénzelése. Többen is arról számoltak be, hogy a kormánypártok nyomást gyakoroltak a szavazókra, főként a közszférában dolgozókra” (VAJDASÁG.EU: 2016.04.25.). Ez nem újdonság, ugyanis a Korrupcióelleni Ügynökség minden választás után a nyilvánosságához fordul, amiért a politikusok nem számolnak el szabályszerűen a kampánypénzekkel, büntetést a hatályos szabályozás miatt azonban mégsem kapnak.

A kampány költségei alacsonyabbak voltak, a 2014. évi kampány 30%-át tette ki az állami forrás, aminek hátterében az áll, hogy a kampányidőszak lerövidült három hétre, ami intenzív kampányolást követelt volna. A pártok-

nak kampányelszámolásukat június 5-éig kellett eljuttatniuk a Korrupcióelleni Ügynökséghez, mely valószínűleg öszre hozza nyilvánosságra végső jelentését. Amennyiben téves elszámolást nyújtottak be a szervezetek, akkor 200 000 és kétmillió dinár közötti büntetésre, míg a felelős személy 50 000 és 150 000 dinár közötti pénzbírságra számíthat (BLIC.RS: 2016.06.02.). A pártok a legtöbb pénzt a televízió-reklámokra költötték, míg az óriásplakátok használata a felére csökkent. A kampánypénzek eloszlása nagyfokú aránytalanságot jelentett, ugyanis a haladók költségvetése 6,3 millió eurót tett ki, a Szerbiai Szocialista Párt 2,9 millió euróért kampányolt, a Demokrata Párt 748 860 euróért, a DSS–Dveri 532 382 euróért, a VMSZ pedig 112 742 euróért (BLIC.RS: 2016.06.14.). Televízió-reklámra idén hétmillió eurót költöttek a pártok (2014-ben kilencmillió eurót). A nemzeti műsorszolgáltatókban (RTS, Pink, B92, N1, Studio B és RTV) való megjelenés 60%-át az SNS birtokolta (négymillió euróért), az SPS 20%-ot, az SRS hetet, a DS és az LDS–SDS–LSV koalíció öt-öt százalékot, a DSS–Dveri pedig két százalékot tett ki. Az idő rövideje miatt a kampányrendezvények száma kevesebb volt, mint 2014-ben, viszont több szervezett autóbuszjáratot indítottak a pártok. Számottevő növekedés figyelhető meg az online kommunikációs eszközök bővülésében, csakúgy, mint a közösségi oldalakon és direkt eszközökön (direkt levél, telefonhívás, SMS) való felértékelődésben is.

Részletes kampányköltségvetésről a haladók jelentéséből értesülhetünk, mely szerint 5,1 millió eurót költöttek reklámokra, félmilliót óriásplakátokra és szórólapokra, 466 000 eurót fizettek a nagygyűlések lebonyolításáért, további nyolcezer euróba került a kampánytervet kidolgozó Internet Group & City marketingügynökség munkája. A bevételeket illetően az állami költségvetésből 2,1 millió eurót kaptak, a magán- és jogi személyek 46 000 eurót fizettek be az SNS számlájára, ahonnan a korábbiakról meglevő eszközökből még 2,9 millió eurót választottak ki a kampányra, emellett pedig 1,2 millió eurós hitelt vettek fel az AIK Banktól (VAJMA.INFO: 2016.06.14.).

A VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYE ÉS A JÖVŐ LEHETŐSÉGE

A választások eredményeként országos szinten a választópolgárok 56,07%-a járult az urnák elé, mely a demokratikus rendszerváltás óta a második legalacsonyabb részvételt jelenti (2014-ben 53,09% volt). A részvételi adatsorból világosan látszik, hogy a csökkenés következtében egyre kevesebben érzik úgy, hogy szavazatukon múlik az ország sorsa. Távolmaradásukat több tényezővel magyarázhatjuk. Egyrészt az emberek kiábrándultak a jelenlegi pártokból, ugyanis a valódi reformok hatását nem érzik életükben, és a várt jóléti fejlődés is elmaradt. Másrészt nem elhanyagolható az

sem, hogy a rossz megélhetési lehetőségek miatt sokan külföldön dolgoznak vendégmunkásként, és akár családtagjaikkal együtt külföldön élnek már, a választásokra nem térnek haza. További ok már nemzetközi tendenciához kapcsolódik, mely szerint nemcsak Szerbiában, de más európai államokban is egyre csökken a részvételi arány, tehát ebben a nemzetközi trendhez kapcsolódik Szerbia is. A részvételi hajlandóság növelése nemcsak a szerbiai, de a nyugat-európai politikai elitnek is fontos feladata lesz a közeljövőben.

Országos szinten az előrehozott választások kiírása nem hozta meg a várt eredményt, ugyanis több párt került be a parlamentbe, mint amennyi 2014 és 2016 között volt jelen, másrészt a haladók mandátumaránya is csökkent ennek következtében (lásd a 2. számú mellékletet). A Szerb Haladó Pártnak és szövetségeseiknek sikerült megszerezniük a szavazatok 48,25%-át (1 823 147 szavazat), ami mögött egyébként szavazatszám-növekedés áll (2014-ben 48,35%, 1 736 920 szavazat), de mandátumcsökkenés következett (158-ról 131-re csökkent). A választások eredményeként a parlamentbe visszatért a Szerb Radikális Párt, melynek a szavazóbázisa két év alatt nagymértékben megnőtt (2014-ben 72 303 fő – 2,01%; 2016-ban 306 052 fő – 8,10%), aminek hátterében Vojislav Šešelj Szerbiába való visszatérése és a választások előtti felmentő elsőfokú ítélete van. A másik újonnan parlamenti képvisellel rendelkező szélsőséges jobboldali csoportot a DSS–Dveri kettős alkotja, mely 13 képviselői helyen osztozik. Érdemes jobban megvizsgálni az összefogás eredményességét, ugyanis jelenleg valóban elérték a parlamenti küszöböt, viszont támogatókat veszítettek a korábbi választáshoz viszonyítva. 2014-ben a DSS-nek 152 436 szavazata volt (4,24%), a Dverinek 128 458 szavazata (3,58%), 2016-ban együtt pedig 190 530 szavazatot (5,03%) értek el. Ezen két párt jelenléte a törvényhozásban több következménnyel is szolgálhat. Egyrészt felerősödhetnek a szélsőségesektől való félelmek, mely mögött akár az is állhat, hogy a nyugati integráció iránti elkötelezettség a társadalomban nem egyöntetű. Egy másik fontos magyarázat kedvez a haladóknak, ugyanis immáron kettős ellenzékük lesz a parlamentben, nemcsak a baloldallal, hanem a tőlük még jobbra elhelyezkedő szélsőségek következtében jobbközép-néppárti jellemzővel bírnak, ami a korábbi politikai múltjukon nagymértékben változtat.

A választás éjszakája sokak számára nem várt izgalmakat okozott. Egyrészt a szavazatok feldolgozása meglehetősen lassan haladt. A RIK hajnali egy óra előtt csupán 27,25 százalékos feldolgozottsági adatokat közölt. A választások első nem hivatalos eredményeit április 29-én sikerült közzétenni, 99,82%-os szintű adatokkal. A legnagyobb vitát az váltotta ki, amikor a nem hivatalos eredményhirdetésekor a RIK elnöke azt közölte, hogy a DSS–Dveri szövetség 4,99%-ot ért el, egyetlen szavazattal alulteljesítette a bejutási küszöböt.

Ezután a Dveri vezetője a RIK-elnökön kérte számon az esetleges választási csalásokat, és újrászámolást követelt. Összesen 150 szavazóhely esetében bejelentés is érkezett valamilyen szabálytalanságról, ezért végül a testület 15 szavazókörzet esetében elrendelte a voksolás megismétlését május 4-ére. A RIK körüli botrányok később sem csitultak, június 9-én Dejan Đurđević elnök benyújtotta lemondását, mivel a Korruptióelleni Ügynökség rávilágított arra az összeférhetetlenségi tényre, hogy egy személyben ő volt a parlament Törvényhozási Titkárságának igazgatója is (MAGYAR SZÓ: 2016.06.09.).

A köztársasági parlamenti választások hivatalos végeredményét május 6-án hirdették ki, így a parlament első ülését június 4-éig kellett megtartani. Az új parlament létrehozását nem kapkodták el, a régi-új elnök, Maja Gojković június 3-ára hívta össze a testületet. A házelnök megválasztása azonban nem volt feszültségmentes, ugyanis a haladóparti és ellenzéki politikusok viszálya miatt el kellett halasztani az eljárást. Erre csak június 6-án került sor, amikor Maja Gojkovićot egyetlen jelöltként 159 képviselő újraválasztotta. Ezután június 7-étől indult meg a kormányalakítási tárgyalás, amikor Aleksandar Vučić beszélgetésre invitálta a parlamenti listavezetőket.

A választásokon nyertes haladók vezető politikusai gyors kormányalakítást ígértek, azonban a sajtóban történő többszöri időpont-módosítás után azt hangoztatták, hogy az országban nincs olyan probléma, ami sürgetné az új kormány felállítását. Végül a törvényes határidőn belül augusztus elején került sor a kabinet megválasztására. A parlamentben augusztus 9-én indul meg az eljárás a miniszterelnök-jelölt, Aleksandar Vučić hatórás expozéjával, mely körülbelül háromszáz oldalas kormányprogramnak tekinthető. Ebben kifejtette az új kormány prioritásait, nevesítve a gazdasági átalakulást, a munkanélküliség elleni küzdelmet, a bürokrácia csökkentését, az egészségügy fejlesztését, valamint az Európai Unióhoz történő csatlakozás fontosságát. A rendkívüli ülés másnapján a parlamenti képviselők véleményezhették az elhangzottakat, majd kezdetét vette az új kormány megválasztásának és eskütételének eljárása. A kormánypártok összetételében nem történt változás, habár ennek lehetőségét végig fenntartotta a kormányalakító, így a haladók koalíciójának továbbra is szövetségesei a szocialisták és a VMSZ. Az első Vučić-kormánynak a miniszterelnökön kívül 18 tagja volt, a második kabinetben 19 személy vesz részt. A miniszterek közül heten távoztak, míg nyolc új személy került be a grémiumba (lásd a 3. számú mellékletet) (VLA-DA: 2016.08.11.). A hosszú kormányalakítás mögött a haladó párton belüli személyek rivalizálása, az orosz és a nyugati informális véleményezés és a kormánypártok közötti egyensúly megteremtésének okai húzódtak meg. 2016. augusztus 11-én tartották az új kormány megválasztását, melyen 163 képviselő támogatta az új testületet a 250 fős törvényhozásból.

IRODALOM

- BLIC.RS: 2016.06.02. Troškovi kampanje. Forrás: <http://www.blic.rs/vesti/politika/troskovi-kampanje-izvestaj-za-republiku-do-5-juna-a-pokrajinu-do-sutra/st3b0rz> (Letöltve: 2016.06.23.)
- BLIC.RS: 2016.06.14. Kampanja koštala SNS 6,3 miliona evra. Forrás: <http://www.blic.rs/vesti/politika/kampanja-kostala-sns-63-miliona-evra-naprednjaci-potrosilijavise-novca-na-aprilske/3m098vm> (Letöltve: 2016.06.24.)
- LENARD J. COHEN: Democratic Consolidation in Serbia: Pitfalls of the Post-Djindjic Transition. Forrás: <https://www.wilsoncenter.org/publication/294-democratic-consolidation-serbia-pitfalls-the-post-djindjic-transition> (Letöltve: 2016.06.23.)
- MAGYAR SZÓ: 2016.04.12. Visszautasították az MM és a VMDK listáját. Forrás: http://www.magjarszo.com/hu/3024/kozelet_politika/144589/Visszautas%C3%ADtott%C3%A1k-a-z-MM-%C3%A9s-VMDK-list%C3%A1j%C3%A1t.htm (Letöltve: 2016.06.23.)
- MAGYAR SZÓ: 2016.06.09. Lemondott a Köztársasági Választási Bizottság elnöke. Forrás: <http://www.magjarszo.com/hu/3076/kozelet/147943/Lemondott-a-K%C3%B6zt%C3%A1rs%C3%A1gs%C3%A1gi-V%C3%A1laszt%C3%A1si-Bizotts%C3%A1g-eln%C3%B6ke.htm> (Letöltve: 2016.04.25.)
- NÉPSZAVA: 2016.01.13. Kifütyülték az elnököt a vízilabda EB-n. Forrás: <http://nepszava.hu/cikk/1082179-kifutyultek-az-elnokot-a-vizilabda-eb-n/> (Letöltve: 2016.06.23.)
- ORIGO.HU: 2016.04.12. Rengeteg a visszaélés a szerb választás előtt. Forrás: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20160414-szerbia-valasztas-vajdasag-hamisitas-csalas-hamis-alairasok-belgrad-ujvidek-szabadka-vmsz.html> (Letöltve: 2016.06.23.)
- SZERBIA ALKOTMÁNYA. Forrás: http://www.puma.vojvodina.gov.rs/dokumenti/Madjari/Jogszabalyok/alkotmany_srb.pdf (Letöltve: 2016.06.22.)
- VAJDASÁG.EU: 2016.04.25. EBESZ: széles palettából választhattak a szavazók, de a pártok nem egyenlő eséllyel indultak. Forrás: <http://www.vajdasag.eu/ebesz-szeles-palettebol-valaszthattak-a-szavazok-de-a-partok-nem-egyenlo-esellyel-indultak> (Letöltve: 2016.06.24.)
- VAJMA.INFO: 2016.01.17. Vučić bejelentette: Előrehozott választások következnek. Forrás: <http://www.vajma.info/cikk/szerbia/23195/Vucic-bejelentette-Elorehozott-valasztasok-kovetkeznek.html> (Letöltve: 2016.06.23.)
- VAJMA.INFO: 2016.06.14. A haladók 6,3 millió eurót költöttek a kampányra. Forrás: <http://www.vajma.info/cikk/szerbia/23713/A-haladok-6-3-millio-eurot-koltottek-a-kampanyra.html> (Letöltve: 2016.06.24.)
- VLADA: 2016.08.11. Vlada Republike Srbije. Forrás: <http://www.srbija.gov.rs/vlada/sastav.php> (Letöltve: 2016.08.12.)
- VMSZ.ORG. Pásztor és Gojković: Ugyanazon a napon lesznek a választások. Forrás: <http://www.vmsz.org.rs/video/pasztor-es-gojkovic-ugyanazon-napon-lesznek-valasztasok-m> (Letöltve: 2016.06.23.)
- ZAKON O PREDSEDNIKU. Forrás: <http://www.predsednik.rs/dokumenta/zakon-o-predsedniku> (Letöltve: 2016.06.22.)

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: Köztársasági jelöltlisták (2016)

<i>Sor- sz.</i>	<i>A lista neve</i>	<i>Koalíció</i>	<i>Jelölt- szám</i>	<i>Végzés ideje</i>	<i>O/K</i>
1.	Szerbia győz – Aleksandar Vučić	SNS, SDPS, PUPS, NS, PS, SPO, SNP, PSS, S DS S	250	2016.03.06.	O
2.	Igazságos Szerbiáért – DS	DS, Új Párt, Mozgalom Krajinaért, Együtt Šumadijáért, Vajdasági Horvát Demokratikus Szövetség	246	2016.03.06.	O
3.	IVICA DAČIĆ – (SPS), (JS) – Dragan Marković – Palma	SPS, JS	250	2016.03.08.	O
4.	Dr. VOJISLAV ŠEŠELJ – SRS	SRS	250	2016.03.10.	O
5.	Dveri–DSS–SANDA RAŠKOVIĆ – IVIĆ – BOŠKO OBRADOVIĆ	Dveri, DSS	240	2016.03.11.	O
6.	VMSZ – Pásztor István	VMSZ, VMDP, MEP	250	2016.03.12.	K
7.	Szövetség a jobb Szerbiáért – BORIS TADIĆ, ČEDOMIR JOVANOVIĆ	LDP, LSV, SDS	250	2016.03.14.	O
8.	Muamer Zukorlić – Szandzsáki Bosnyák Demokratikus Közösség	BDZS	99	2016.03.18.	K

-	Egyetértésben Szerbiáért – Nemzeti Szövetség – Glišić Parović lista	Nemzeti Szövetség	134	2016.03.18. 2016.03.25.	O
9.	SDA Sandžaka – Dr. Sulejman Ugljanin	SDA Sandžaka	29	2016.03.18.	K
10.	A szabad Szerbiáért – Fogadalmat tevők – Milica Đurđević	Fogadalmat tevők polgárok csoportja	66	2016.03.28.	O
11.	Szerbia újjászületése – Prof. dr. Slobodan Komazec	Szerbia újjászületése polgárok csoportja	186	2016.04.03.	O
12.	Orosz Párt – Slobodan Nikolić	Orosz Párt	55	2016.04.05.	K
13.	Republikánus Párt – Nikola Sandulović	Republikánus Párt	131	2016.04.06.	O
14	Szerb–orosz Mozgalom – Slobodan Dimitrijević	Szerb–orosz Mozgalom	200	2016.04.05.	O
-	Szerbiai Romák Listája	Romák Demokratikus Uniója, Romák Egyesült Pártja	33	2016.04.08.	K
15.	Borko Stefanović – Szerbia mindannyiunknak	Szerbiai Bal, Fordulat Mozgalma, az Új Szerbiai Nyugdíjas Szövetség és a Szociáldemokrata Unió koalíciója	190	2016.04.09.	O
16.	Párbeszéd – Fiatalak – Stanko Debeljaković	Párbeszéd – Fiatalok polgárok csoportja	50	2016.04.09.	O
17.	Elég volt! – Saša Radulović	Elég volt! polgárok csoportja	250	2016.04.09.	O

-	Magyar Mozgalom, VMDK	Magyar Mozgalom, VMDK	-	-	-
-	Október 6. – Értünk	Október 6. – Értünk	-	-	-
-	Igazolt – Prof. dr. Danica Grujičić	Vlach Párt	-	-	-
18	Demokratikus Fellépés Pártja – Ardita Sinani	Demokratikus Fellépés Pártja	8	2016.04.09.	K
-	Ezek vagyunk mi – Természetes összefogás – Vladimir Zaharijev	Ezek vagyunk mi – Természetes összefogás	-	-	-
-	Vajdasági Tolerancia	Vajdasági Tolerancia	-	-	-
-	Orosz Egység Pártja – Zoran Marić	Orosz Egység Pártja	-	-	-
19	Zöldek Pártja	Zöldek Pártja	106	2016.04.09.	K
-	Szerbia polgárai	Roma Párt, Szerbiai Bunyevácok Pártja	-	-	-
-	Egyik sem	Egyik sem polgárok csoportja	-	-	-
20.	Dacból – Egyesült Szerbia – Nemzetgyűlés	Harmadik Szerbia, Nemzeti Hálózat	164	2016.04.09.	O

Forrás: RIK

Magyarázat: O – országos párt/szövetség/szervezet, K – kisebbségi szervezet.

2. számú melléklet: A Népképviselőház mandátumeloszlása (2016)

<i>A párt neve</i>	<i>A párt rövidítése</i>	<i>Mandátumok száma (2014)</i>	<i>Mandátumok száma (2016)</i>
Szerb Haladó Párt	SNS	170	131
Szerb Szocialista Párt – Egységes Szerbia	SPS-JS	33	30
Szerb Radikális Párt	SRS	-	21
Demokrata Párt	DS	21	16

Elég volt! koalíció	DJB	-	16
Szerbiai Demokrata Párt – Dveri	DSS–Dveri	-	13
Szociáldemokrata Párt – Liberális Demokrata Párt – Vajdasági Szociáldemokrata Liga	SDS–LDP–LSV	15	13
Vajdasági Magyar Szövetség	VMSZ	6	4
Szandzsáki Demokratikus Akció Pártja	SDA	3	2
Bosnyák Demokrata Unió	BDZS	-	2
Demokratikus Akciópárt	PDD	2	1
Zöldek Pártja	ZS	-	1
Összesen		250	250

Forrás: RIK

3. számú melléklet: II. A Vučić-kormány összetétele

	<i>Minisztérium</i>	<i>Miniszter</i>	<i>Párt</i>	<i>Végzettség</i>	<i>Születési év</i>	<i>F/N</i>
	<i>Miniszterelnök</i>	Aleksandar Vučić	SNS	Jogász	1970	F
	<i>Miniszterelnök-helyettes</i>	Ivica Dačić	SPS	–	–	–
	<i>Alelnök</i>	Rasim Ljaljić	SanDS	–	–	–
		Zorana Mihajlović	SNS	–	–	–
		Nebojša Stefanović	SNS	–	–	–
	<i>Főtitkár</i>	Novak Nedić	n. a.	Jogász	1982	F
1.	<i>Külgügy</i>	Ivica Dačić	SPS	Politológus	1966	F
2.	<i>Belügy</i>	Nebojša Stefanović	SNS	Közigazdász	1976	F
3.	<i>Védelem</i>	Zoran Đorđević	SNS	Közigazdász	1970	F
4.	<i>Pénzügy</i>	Dušan Vujović	–	Közigazdász	1951	F

5.	<i>Gazdaság</i>	Goran Knežević	SNS	Közgazdász	1957	F
6.	<i>Államigazgatás és helyi önkormányzatok</i>	Ana Brnabić	–	Üzleti adminisztráció (Michigan)	1975	N
7.	<i>Mezőgazdaság és környezetvédelem</i>	Branislav Nedimović	SNS	Jogász	1977	F
8.	<i>Igazságügy</i>	Nela Kuburović	SNS	Jogász	1982	N
9.	<i>Építési, közlekedési és infrastrukturális</i>	Zorana Mihajlović	SNS	Közgazdász	1970	N
10.	<i>Munkaügy, foglalkoztatás és szociálpolitika</i>	Aleksandar Vulin	PS	Jogász	1972	F
11.	<i>Bányászat és energiaügy</i>	Aleksandar Antić	SPS	Közgazdász	1969	F
12.	<i>Oktatás-, tudományügy és technológiai fejlesztés</i>	Mladen Šarčević	–	Földrajz	1957	F
13.	<i>Ifjúság és sport</i>	Vanja Udovičić	SNS	Mérnök	1982	F
14.	<i>Kultúra és tájékoztatás</i>	Vladan Vukosavljević	–	Jogász	1962	F
15.	<i>Egészségügy</i>	Zlatibor Lončar	SNS	Orvos	1971	F
16.	<i>Kereskedelem, telekommunikáció és turizmus</i>	Rasim Ljaljić	SanDS	Orvos (Szarajevó)	1964	F
17.	<i>Európai integrációs t. n. m.</i>	Jadranka Joksimović	SNS	Politológia	1978	N
18.	<i>Demográfiai kérdésekért felelős t. n. m.</i>	Slavica Đukić-Dejanović	SPS	Orvos	1951	N
19.	<i>Regionális fejlesztésért felelős t. n. m.</i>	Milan Krkobabić	PUPS	Közgazdász	1952	F

Forrás: Vlada RS.

Victors and winners

Analysis of the 2016 elections in Serbia

In Serbia, the political elite often takes advantage of early elections, which is an option guaranteed by the Constitution. In this paper I wish to present the background of elections, focusing on current political considerations as well as on the fact how much this destabilizes the Serbian political system. In the analysis I shall also point to the underlying causes of the 2016 early elections, moving on to the events of the campaign period regarding the composition of the poll list, and finally I shall analyze the expenditures. As a final point, I shall look into the structure of power and its future plans.

Key words: elections, campaign, Serbian Progressive Party, Aleksandar Vučić, Serbian government

Pobednici i dobitnici

Analiza izbora 2016. u Srbiji

Politička elita u Srbiji često se služi sredstvom raspisivanja prevremenih izbora, što joj je ustavom garantovana mogućnost. U studiji želim da prikazem pozadinu glasanja, osvrćući se na aktuelno-politička razmatranja, odnosno na pitanje u kojoj meri sve ovo destabilizuje politički sistem Srbije. U analitičkom delu posmatram pozadinske uzroke raspisivanja vanrednih izbora 2016. godine, kao i na dešavanja u periodu kampanje, koncentrišući se na proces ustanovljavanja izbornih lista, odnosno na razotkrivanje troškova. Na kraju analize ću da predstavim sastav nove republičke vlasti i njene planove za budućnost.

Ključne reči: izbori, kampanja, Srpska napredna stranka, Aleksandar Vučić, srpska vlada

Beérkezés időpontja: 2016. 09. 19.

Közlésre elfogadva: 2016. 11. 30.